

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Inleiding

Om inzicht te krijgen hoe de gemeente Rheden er financieel voorstaat, is het van belang om inzicht te hebben in de financiële positie en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden).

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre wij in staat zijn om mogelijke tegenvallers (de risico's) op te vangen zonder dat de uitvoering van het beleid in gevaar komt.

Met behulp van financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kan een beeld worden geschetst van onze financiële positie.

Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld.

Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie.

Standaard normen voor een kengetal bestaan niet, deze zijn in principe vrij te bepalen.

Voor de beoordeling of een kengetal matig of goed is sluiten wij aan bij de richtlijnen van onze provinciale toezichthouder.

Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van onze financiële positie.

Risicoprofiel

De gemeentelijke risico's zijn integraal in kaart gebracht. Deze risico's worden verwerkt in het risicomanagementsysteem. De top 8 risico's zijn hieronder weergegeven.

nr.	Risico	Kans	Top 8 risico's	
			Financieel gevolg	Invloed
1	Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) dienen te worden afgeboekt.	50%	€ 1.000.000	15.55%
2	Het betreft hier een standaard risico met betrekking tot de Participatie-wet:1. Hogere lasten dan begroot omdat het aantal uitkeringsgerechtigden sterker stijgt van verwacht. 2. Tegenvallende inkomsten van het Rijk.	50%	€ 1.000.000	14.61%
3	Aanvullende bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen i.v.m. negatieve exploitatie	30%	€ 1.500.000	13.94%
4	De uitvoeringskosten op de nieuwe taken (dit geldt voor alle 3 de decentralisaties) blijven stijgen door toenemende vraag.	70%	€500.000	10.81%
5	Huidige ICT ondersteunt onvoldoende het klantproces in het sociale domein	50%	€500.000	8.06%
6	Met de invoering van het abonnementstarief komen de eigen bijdragen voor voorzieningen te vervallen. Het risico bestaat dat er daar van een aanzuigende werking uitgaat en er aanvragen komen. Dit leidt tot extra kosten voor de voorzieningen maar ook tot extra uitvoeringslasten	50%	€500.000	8.06%

7	Ontslag van ambtenaren en bestuurders wat leidt tot wachtgeldverplichting	90%	€200.000	5.82%
8	Door economische crisis, nieuwe taken, meer flexibele taken, is huidige personele inzet vaak niet voldoende.	40%	€300.000	3.91%

Toelichting op de kolommen

De kolom "risico" bevat de omschrijvingen van het risico (gebeurtenis) die kan leiden tot een (nadelig) financieel gevolg. De waarschijnlijkheid dat de omschreven risico's zich daadwerkelijk voordoen wordt getoond in de kolom "kans". Voor risico's die zich herhaaldelijk voor kunnen doen, geeft de kans een indicatie van de frequentie waarmee risico's zich voordoen. Deze indicatie van de frequentie van voordoen wordt in onderstaande tabel getoond:

Omschrijving	Percentage
< 1 keer per 10 jaar	10%
1 keer per 5-10 jaar	30%
1 keer per 2-5 jaar	50%
1 keer per 1-2 jaar	70%
> 1 keer per jaar	90%

Via de kolom "financieel gevolg" wordt getoond wat de maximale financiële gevolgen zijn van het zich voordoen van het risico. Deze gevolgen zijn grotendeels ingeschat door gebruik te maken van de relatieve methode van inschatten. Dit wil zeggen dat er ordegroottes van risico's worden gehanteerd. De kolom "invloed" geeft aan welk aandeel het betreffende risico, middels simulatie van kansen en (maximale) gevolgen, heeft in het totaal benodigde weerstandsvermogen.

In onderstaand overzicht staan de beheersmaatregelen.

Beheersmaatregelen	
nr.	Maatregelen
1	Actiever bedrijfspercelen verkopen om de voorraad voor 2020 te laten dalen. Eventueel een anderen invulling (met waarde) vinden voor de af te boeken percelen.
2	Extra inspanningen om instroom te beperken en uitstroom te verhogen.
3	Zorgen voor een realistische begroting en tijdige tussentijdse rapportages. Continue monitoring van de dienstverlening om knelpunten tijdig te signaleren en op te lossen.
4	Met het verder uitvoeren van het project "Regie in de Toegang" streven we naar een compacte, efficiënte en effectieve uitvoering in de sociale gebiedsteams (inclusief Schulddienstverlening) en het stabiliseren van de personeelsformatie.
5	Project ondersteuning klantproces Sociaal Domein met ICT starten en afronden.
6	Goed monitoren van de ontwikkelingen en eventueel beleid bijstellen.
7	De effecten van een rechtspositioneel besluit zullen in samenspraak met de betrokkene actief worden besproken en er wordt ingezet op een (vroegtijdige) re-integratie en begeleiding van werk naar werk.
8	Gelden beschikbaar stellen uit andere stelposten in de begroting, prioritering van taken.

Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang en impact van de risico's, en is door het toepassen van een simulatiemodel berekend.

De totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit om de risico's op te kunnen vangen is € 2,5 miljoen. Dit is nagenoeg gelijk aan de benodigde weerstandscapaciteit die in de jaarstukken 2017 is bepaald. Een deel van de risico's wordt afgedekt door specifieke beheersmaatregelen. Naast de afgedekte risico's loopt een gemeente ook altijd risico's die niet (kunnen) worden afgedekt. Voor deze resterende risico is de benodigde weerstandscapaciteit berekend, hierbij is een zekerheidspercentage van 90% gehanteerd.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit middelen die kunnen worden ingezet voor het afdekken van negatieve financiële effecten als gevolg van de risico's zoals die in deze paragraaf zijn onderkent.

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Dekkingen	Omvang
Risicoreserve (JR 2017)	€ 3.388.337
Toevoeging aan risicoreserve (bij JR 2017)	€ 1.172.383
Incidentele begrotingsruimte (2019)	€ 50.000
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 160.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 4.770.720

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen. Deze is voorin de paragraaf opgenomen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een weerstandsfactor waarbij een bandbreedte wordt gehanteerd tussen de 1,0 en 1,4 bij een zekerheidspercentage van 90%.

Weerstandscapaciteit:	Begroting 2019:
Benodigde weerstandscapaciteit:	€ 2.508.171
Beschikbare weerstandscapaciteit:	€ 4.770.720
Verschil:	€ 2.262.549
Weerstandsfactor:	1,9

Conclusie:

De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van de jaarrekening 2017 nauwelijks veranderd. Wel is er bij de jaarrekening 2017 de risicoreserve verder aangevuld. Hierdoor is de weerstandsfactor van 1,4 gestegen naar 1,9. Daarmee is onze weerstandsvermogen ruim voldoende. Bij de jaarrekening 2018 zal worden beoordeeld of aanpassing noodzakelijk/gewenst is.

Financiële Kengetallen

Op basis van aanpassing van artikel 11, lid 3 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten worden met ingang van 17 juli 2015 diverse financiële kengetallen opgenomen in de begroting en het jaarverslag. Deze kengetallen zijn hieronder opgenomen en waar nodig toegelicht.

Kengetallen:	Verloop van de kengetallen						Categorie
	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Meerjarenraming 2020	Meerjarenraming 2021	Meerjarenraming 2022	
Netto schuldquote	62%	73%	86%	87%	81%	80%	A
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	60%	71%	84%	85%	79%	77%	A
Solvabiliteitsratio	33%	25%	23%	20%	22%	22%	B
Structurele exploitatieruimte	-6.77%	-3.24%	-4.43%	-0.28%	0.72%	1.38%	B
Grondexploitatie	1.4%	1.0 %	0.43%				A
Belastingcapaciteit	90.73%	86%	90%				A

De betekenis van de indeling in categorieën wordt toegelicht bij de ontwikkeling financiële positie (pagina 65).

Toelichting

Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio wordt berekend door het totale eigen vermogen te delen door het totaal van de passiva.

De structurele exploitatieruimte dient om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

Het kengetal grondexploitatie geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Conclusie:

Op basis van de uitkomsten van de kengetallen kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van Rheden op een groot aantal onderdelen voldoende is. De ratio structurele exploitatieruimte en de solvabiliteitsratio is ingedeeld in categorie B. Door de positieve exploitatie in 2021 en 2022 verbeteren deze ratio's na 2020 naar een niveau waarmee ze voor die jaren weer in categorie A vallen.